

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

<i>Методика роботи над порушеннями лексичних норм у мовленні молодших школярів.....</i>	<i>87</i>
<i>Левацька Анастасія</i>	
<i>Аксіологічні особливості інтернет-форумів (на матеріалі форумів «Теревені», «Дівочі посиденьки»).....</i>	<i>92</i>
<i>Ломоносова Інна</i>	
<i>Біблійні цитати в поезії Ірини Жиленко.....</i>	<i>97</i>
<i>Матвеева Світлана</i>	
<i>Особливості творення мас-медійних оказіоналізмів української мови.....</i>	<i>99</i>
<i>Михайленко Марія</i>	
<i>Культура ділової комунікації як об'єкт лінгвістичних досліджень.....</i>	<i>105</i>
<i>Науменко Поліна</i>	
<i>Business speech.....</i>	<i>109</i>
<i>Науменко Поліна</i>	
<i>Формування комунікативних компетентностей на уроках української мови в учнів з особливими освітніми потребами в 5 класі... </i>	<i>110</i>
<i>Овдієнко Альона</i>	
<i>Творчість І. Котляревського в літературознавчих студіях.....</i>	<i>112</i>
<i>Поліщук Анастасія</i>	
<i>Ділова англійська мова для бізнескомунікації.....</i>	<i>115</i>
<i>Поліщук Анастасія</i>	
<i>Використання фразеологізмів у повсякденному житті молоді на початку XXI століття.....</i>	<i>116</i>
<i>Правник Марія</i>	
<i>Особливості функціювання оцінної лексики в художньому мовленні....</i>	<i>118</i>
<i>Приходько Юлія</i>	
<i>Оцінна лексика української мови: теоретичні засади дослідження.....</i>	<i>119</i>
<i>Приходько Юлія</i>	
<i>Українська мова в сучасній блогосфері.....</i>	<i>124</i>
<i>Савченко Аліна</i>	
<i>Vocabulary and stylistic features of the ukrainian language blog</i>	<i>129</i>
<i>Савченко Аліна</i>	

публіцистичних та інформаційних текстах: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 2005. 20 с. **14. Халіман О. В.** Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: монографія / передне слово, наук. ред. проф. Т. Космеди. Харків: Майдан, 2019. 458 с. **15. Шумейко О. А.** Оцінна лексика як засіб творення комічного в сучасній українській поезії. *Вісн. Дніпропетр. ун-ту.* Серія «Мовознавство». 2009. № 11. Вип. 15, т. 2. С. 166–172. **16. Эпштейн М. Н.** Идеология и язык (построение модели и осмысление дискурса). *Вопросы языкознания.* 1991. № 6. С. 19–34.

Савченко Аліна Костянтинівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О.О. Полозова

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУЧАСНІЙ БЛОГОСФЕРІ

У статті проаналізовано мову блогу в аспекті дотримання літературних норм на різних мовних рівнях.

Інтернет дає невичерпний простір для досліджень, оскільки в ньому, як в особливому середовищі комунікації, тісно співіснують усний та писемний варіанти мови. Незважаючи на те, що вивчення мови Інтернету порівняно новий напрямок лінгвістичних досліджень, у сучасному мовознавстві вже існує ряд праць, у яких увага зосереджена на проблемах теорії комунікацій та медіалінгвістики.

Починаючи з 1999 року, блогосфера розвивалася надзвичайно стрімко, а блогерство як довільне, неформальне, часто неупереджене інформування через соціальні мережі, Інтернет-ЗМІ, Інтернет-варіанти традиційних ЗМІ слушно називають народною, громадянською, альтернативною журналістикою. Популярність блогів зумовлює як споживацький попит, так і науковий, зокрема блогосфера стала предметом лінгвістичних (Т. Гермашева [2], О. Горошко [4], С. Заборовська [5], Л. Іванов [6]), соціологічних (А. Білоричка, Н. Ілляк, С. Коноплицький, Л. Шевченко), журналістських (О. Гоян, В. Іванов, Ю. Нестеряк, Г. Потятинник, В. Різун), політологічних (О. Зернецька, Ю. Половинчак) досліджень.

Стрімкий розвиток Мережі сформував ідеальний простір для розвитку інтернет-комунікації, однією з найскладніших та багатофункціональних форм якої став блог.

Сучасні засоби комунікації можна вважати феноменом у житті людства, оскільки вони мають змогу впливати на мову як систему. Зокрема, завдяки Інтернету формується стиль комунікації, який поєднує в собі усну й писемну мови, відповідно в сучасній мові з'явилося таке поняття, як спонтанність писемної мови [3: 22].

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. започаткував новий період у розвитку людства, у якому комунікація, не обмежена часом і простором, сприяє взаємопроникненню культур, одночасно створюючи нові можливості для самоідентифікації особистості. Основними рисами нового комунікативного

простору стало розширення сфери спілкування, скорочення часу міжособистісного контакту за рахунок збільшення часу на Інтернет-простір. Саме Інтернет став тим середовищем, де зароджуються нові форми обміну інформацією, зокрема блог. Ця нова система комунікації у віртуальному просторі засвідчила свою стрімку динаміку зростання, беззаперечну зручність використання, масовість вияву. Величезний функційний і семантичний потенціал блогів є однією із причин зацікавленості у вивченні їхньої мови.

Зростання як кількості, так і значення блогів за два останні десятиліття актуалізувало наукове осмислення цього явища в контексті комунікативістики, лінгвістики, соціології, політології.

Мета роботи. Огляд напрямків дослідження блогу та окреслення перспектив вивчення мовних аспектів цієї масової форми інтернет-комунікації. Проаналізувати мову блогу в аспекті дотримання літературних норм на різних мовних рівнях. Виявити та проаналізувати особливості використання української мови в Інтернет-просторі.

Об'єктом дослідження є українська мова в сучасній блогосфері.

Предметом – функціонування української мови, мовні особливості Інтернет-спілкування.

Актуальність роботи. Тексти блогів надають науковцям відкритий для дослідження масив матеріалу, який відповідає реальним обставинам спілкування, відображає «живу» мову у використанні різними соціальними групами для здійснення комунікації в різних сферах. Перспективними напрямками досліджень блогу є аналіз структурних, функціональних та комунікативних особливостей цього гіпержанру в різних дискурсах, а також його вивчення на соціолінгвістичному рівні. Мова популярної в усьому світі соціальної мережі Інстаграм багатонаціональна. Ця мережа не перенасичена письмовою інформацією, а більше орієнтується на візуальне сприйняття користувача. Однак ситуація із плином часу змінюється, соціальні мережі оновлюються, стають дедалі ширшими в можливостях. Тому й постає «мовне питання»: наскільки Інтернет-стиль змінює мову літературну, як нею послуговуються користувачі, яким модернізаціям вона підлягає та інше. Це й зумовлює **актуальність дослідження** мови соціальних мереж як особливого засобу комунікації, функціонування української мови на платформі Інстаграм.

Особливості мови в блогах зумовлені його жанровою специфікою: технічний аспект, асинхронна діалогічність, інтертекстуальність, візуальність, публічність та автентичність.

Більшість блог-платформ надають користувачам повну свободу висловлювання, певного регламентування зазнають блоги медійних ресурсів та організацій, зокрема у жанрі посту, жанр коментарів залишається неформалізованим у будь-яких блогах. Саме тому тексти блогів демонструють природність та наближеність до розмовної сучасної мови, а також персоніфікований стиль. Багато дослідників схильні називати мову блогів усно-писемною, що особливо проявляється в текстах коментарів, оскільки тексти постів здебільшого нагадують літературно-публіцистичні жанри й відповідають нормам літературної мови.

На думку І. Артамонової та К. Пилепенко, у блогах спостерігається поєднання й змішування стилів фамільярних (у постах адресованих потенційно великій аудиторії) та інтимних (у коментарях та відповідях на коментарі, призначених певному адресату) [1]. Тексти блогів є авторськими творами, які містять суб'єктивне бачення й насичені експресивними засобами, вибір яких на усіх рівнях мови залежить від жанру блогу та сфери функціонування.

На лексичному рівні мова блогів нетабуйована й вирізняється оцінною та розмовною лексикою, фразеологізмами, мовними кліше, стійкими сполуками, вживанням термінів залежно від тематичного спрямування блогу, містить скорочення та відхилення від мовних норм.

Розмовна лексика, сленг, жаргонізми, просторіччя, вульгаризми, вигуки, слова з емоційно-експресивною конотацією, стилістичні засоби (метафора, метонімія, порівняння, евфемізм) слугують маркерами емоційності текстів блогів.

На синтаксичному рівні можна спостерігати певний аграматизм, тяжіння до простих речень та стилістично-навантажених структур, а це окличні речення, еліпси, повтори, паралелізм, спонукальні конструкції, вставні одиниці, риторичні запитання. Хоча в медійних блогах автори синтезують нейтрально-стилістичні та експресивно-емоційні елементи, відповідаючи усій синтаксичній складності літературної мови.

Ще одним засобом експресії та механізмом впливу й навіть маніпуляції є наявність у блогах прецедентних текстів та імен як у заголовках постів, так і в самих постах у чистому чи трансформованому вигляді.

Характерною особливістю блогів є вживання неологізмів та слів іншомовного походження, особливо в україномовній та російськомовній блогосферах наявні англіцизми та неологізми, утворені від англійських лексем (забанити, постити, зафрендити) . Прикладом таких продуктивних лексем може слугувати blog (блогінг, блогування, блогер), web (вебінар, веб-сайт, вебтренд). В україномовній блогосфері спостерігаємо значну кількість русизмів, що передає реальний рівень володіння мовними нормами блогерів, а також вплив російськомовного середовища. Трапляються також авторські неологізми чи то свідоме переключування слів (країнці, рівня, хвентезі).

Будучи формою інтернет-комунікації, тексти блогів, як й інші жанри є креалізованими. Основою текстових блогів є вербальні засоби вираження, проте вони доповнюються невербальними, візуальними елементами (емотікони, аватари, смайлики, ілюстрації), що розширює можливості автора самовиразитись і реалізувати комунікативні функції.

В українській блогосфері виразно помітні дві тенденції щодо порушення мовної норми. Перша тенденція пов'язана з несвідомим порушенням норми, а друга – з умисним порушенням. Кожна з тенденцій має свої особливості. Якщо несвідоме порушення норми – це ознака неграмотності, то причини умисного порушення – створення певного стилістичного ефекту тощо.

Оскільки причиною порушення мовної норми є її незнання мовцем, говорити про певний стилістичний ефект тексту, у якому трапляються такі

одиниці, ми не можемо. Утім, з огляду на те, що така риса є визначальною для мови української блогосфери, постає потреба її продемонструвати й класифікувати.

Нехтування літературною нормою фіксуємо на всіх мовних рівнях:

а) порушення лексичної норми: *Тільки запитань виникло ще більше чим відповідей, чому молодий хлопець не **грязний** не зарослий порпається в мусорі* (1) (помилки у слововживанні: замість українських лексем вжито росіянізми, правильно – *ніж, брудний, сміття*);

б) порушення фразеологічної норми: *Одразу **кидається в очі**... незавершеність* (1) (правильно – *впадати в око*); *Патрулювання – невластива для Беркуту функція, їх почали підключати до патрулів відносно недавно, і швидше **від нічого робити*** (1) (правильно – *знічев'я*); *Відвідувачі матимуть можливість **прийняти участь** у інтерактивних інсталяціях та зможуть відвідати типовий «генделік»* (1) (відповідно до норми – *взяти участь*);

в) порушення морфологічної норми: ***Біль** у скронях б'є, стає **гостріша*** (1) (неправильне вживання форми роду; правильно – *гострий біль*); *Спершу «косив» Рудьковський – після польоту до **Парижу** із Ніколаєнко* (1) (у родовому відмінку однини назви міст мають закінчення -а (*Парижа*));

г) порушення словотвірної норми: ***затрачено** мільйони* (1) (порушення вживання префікса; правильно – *витрачено*); *на **металургічному** комбінаті* (1) (неправильний суфікс у слові *металургійний*);

д) порушення синтаксичної норми: *Я підійшов та й передаю прохання. А він: **не по адресу** звернувся, шукай Оглуцького* (1) (неправильне дієслівне керування, правильно – *за адресою*); ***Здійснюючи будь яку реформу, перед політиками постає питання...*** (1) (неправильна будова речення з дієприслівниковим зворотом);

е) порушення пунктуаційної норми: *І – **ніколи не забувайте, чому Ви тут*** (1) (невиправдане використання розділового знака; тире після слова і зайве);

є) порушення орфографічної норми: ***Нажаль, в нас немає ПРО*** (1) (порушення правила написання слів окремо; правильно – *на жаль*); *Там же я нарешті міг **позвонити** коханій, за якою вже страшенно скучив* (1) (ненормативна заміна африкати дз на з; правильно – *подзвонити*);

ж) порушення стилістичної норми: *куратори намагаються довести, що мистецтво **не дорівнює грошам**, що воно може існувати поза їхньою територією* (1) (текст оголошення містить низку помилок, зокрема, замість правильного мистецтво – це більше, ніж гроші вжито ненормативну конструкцію); *останнім часом нардепи проявляють **непомірну активність** у напрямку різних розслідувань* (1) (у реченні невиправдано вжито мовні штампи).

До несвідомого порушення норми варто також віднести й технічні огріхи – помилки-описки через неправильне використання клавіш комп'ютерної клавіатури. Ідентифікувати ці огріхи можна, знаючи порядок розташування літер на клавіатурі, адже найпоширеніші з них – це натискання сусідніх клавіш: *якшо то і дійсно зуб, а не скам'яніла частина наприклад*

*чогоось кальмара, то всеодно він належав морській тварюці (1); Що вони кажуть, коли їм жорікнути у порушені прав нормальної людини, яка ТЕЖ має право не брати нігера на роботу? (1). Крім того, сюди ж зараховуємо пропуск літер (з точністю до 90% визначаю – **укрінець** чи росіянин говорить **англійською** (1)); несвідоме злиття кількох слів в одне (принесена з півдня старослов'янська мована стінах і в грамотах (1) тощо.*

Значна кількість помилок та мовних огріхів свідчить про нехтування блогерами норм літературної мови. виправдати порушення мовних норм можна лише в тому випадку, якщо воно спрямоване на створення стилістичного ефекту.

Виразною рисою українськомовного блогу як комунікативного жанру є численні запозичення з інших мов. Безперечно, це явище пов'язане із глобалізаційними процесами, які відкрили доступ до будь-яких інформаційних ресурсів, відповідно сучасний світ почав отримувати значно більше інформації, зокрема й тієї, яка приходить із-за меж окремого соціального середовища. Ці процеси позначилися на багатьох сферах життєдіяльності людини, зокрема й на мові. Найвиразнішою рисою, яка характеризує взаємозв'язки української мови з іншими мовами світу, є наявність у ній запозичень. Велика кількість запозичень у мові свідчить про широкі контакти мовців з іншомовним середовищем. І як зазначає український науковець О. Стишов, найбільша кількість запозичень з'являється в тих дискурсах, які найбільш відкриті для комунікації з іншомовним середовищем [8: 53]. Не важко здогадатися, що саме інтернет-комунікація є найбільш відкритою мовною системою для запозичень, і тут помічено найбільшу кількість нових іншомовних слів [7: 124]. Ця риса властива й текстам блогосфери.

Висновки. Отже, за допомогою огляду напрямків дослідження блогу, аналізу мовних аспектів, виразними рисами сучасної української блогосфери є численні випадки свідомого чи несвідомого порушення норм на всіх мовних рівнях, а також наявність великої кількості варваризмів у мові блогів. Аналіз блогосфери засвідчує появу блогів і в інших сферах (маркетинг, юриспруденція, громадські зв'язки тощо), а також їхній внесок у розвиток відповідних галузей, що, звичайно, вимагає всебічного вивчення науковцями.

Перспективи дослідження мови української блогосфери вбачаємо в подальшому аналізові Інстаграм як різновиду мікроблогу. Соціальна мережа Інстаграм стала надзвичайно популярною завдяки простоті й легкості в користуванні, орієнтації суто на фото, тоді як Фейсбук та Твітер загромаджені інформацією, безліччю функцій та опцій.

Література

1. Артамонова І. М., Пилипенко К. О. Блог-записи як жанр інтернет-комунікації. *Світ соціальних комунікацій*: наук. журн. Том 1. Київ : КиМУ, ДонНУ, 2011. С. 16–19. 2. Гермашева Т. М. Языковая личность субъекта блогдискурса : лингвокогнитивный аспект : дисс. на соиск. наук. степени канд. филол. наук : 10.02.19. Ростов-наДону, 2011. 176 с. 3. Гончаров В. П.

Интернет как фактор трансформации культуры и личностной самореализации : философский анализ : автореф. дисс. на здобуття наук. ступеня канд. филос. наук : 09.00.13. Ростов-на-Дону, 2012. 26 с. **4. Горошко Е. И.** Интернет-жанр и функционирование языка в Интернете : попытка рефлексии. *Жанры речи*. Саратов : ИЦ «Наука», 2009. Вып. 6 «Жанр и язык». С. 11–27. **5. Заборовська С. В.** Особливості віртуального дискурсу в просторі Інтернет (на прикладі інтернет-щоденників) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.02. Харків, 2006. 19 с. **6. Иванов Л. Ю.** Язык Интернета : заметки лингвиста. *Словарь и культура устной речи*. Москва : Азбуковник, 2000. С. 131–147. **7. Козлова Е. Е.** Заимствования как объект метаязыковой рефлексии рядовых носителей русского литературного языка : дисс. на соиск. наук. степени канд. филол. наук : 10.02.01. Томск, 2012. 176 с. **8. Стишов О.** Нові лексичні запозичення в мові засобів масової інформації. *Культура слова*. 1998. Вип. 51. С. 53–60.

Джерела фактичного матеріалу

1. Гастон. Виходячи на акцію протесту, пам'ятайте (старе, майже як світ): – Режим доступу: <http://gas-ton.livejournal.com>

Савченко Аліна Костянтинівна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: д.п. н., проф. І.І. Костікова

VOCABULARY AND STYLISTIC FEATURES OF THE UKRAINIAN LANGUAGE BLOG

The relevance of the research. Blog texts provide scientists with an open array of research material that corresponds to the real circumstances of communication, reflects a "living" language in use by various social groups to carry out communication in various fields. Promising areas of the blog's research are the analysis of the structural, functional and communicative features of the hyper genre in various discourses, as well as its study at the sociolinguistic level. The language of the worldwide popular social network Instagram is multinational. This network is not oversaturated with written information, but focused more on the visual perception of a user. However, the situation changes over time, social networks are being updated, becoming more and more influencing. Therefore, a "language question" arises: how much the Internet changes the literary language, how users use it. This determines the relevance of the study of the social network language as a special means of communication, functioning the Ukrainian language on the Instagram platform.

The purpose is to study the Ukrainian language in the modern blog sphere.

The main results are the following. The overview of the blogs research directs and outlines the basics for studying the linguistic aspects of the mass media and of Internet communication. The analysis of the blog language in terms of compliance shows the different language levels. The attention is also paid to barbarisms as one